

Arvensis

GRANSKAD KUNSKAP FRÅN HUSHÅLLNINGSSÄLLSKAPENS HIR-RÅDGIVARE

5.2013
SEPTEMBER

Skördetidpunkten majsodlarens viktigaste beslut

Skifta inte till
för högt pris

Ympen
gör
skillnad

Mindre
ogräs med
tidigt korn

Viltsäkra
grödorna

Skrubenter i detta nummer: Anders Pålsson, Kerstin Andersson, Mats Enquist, Madeleine Wiström, Gunnel Hansson, Gustav Johansson, Rikard Andersson, Tellie Karlsson, Erik Jönsson, Linda af Geijerstam, Stefan Gustavsson, Anna Linnell, Troels Toft, Emma Hjelm, Björn Roland, Birgitta Gunnarsson

Majsskörd – årets viktigaste beslut

Ensilagemajsen bör skördas när ts-halten ligger mellan 30 och 35 procent. Då är man ofta uppe i önskvärd stärkelsehalt och undviker också pressvatten. Kolla kolvarna och använd kunskap om sorten ihop med skördeprognoser för att hitta rätt skördetidpunkt.

Att bara skörda en gång om året är alldeles utmärkt om man lyckas göra allting rätt. Välbärgad och med rätt fodervärden ger majsskörden en lönsam produktion ett helt år framöver. Och vice versa. Att pricka in rätt skördetidpunkt är dock en konst. Man ska avgöra att majsen har den rätta ts-halten, och det helst ett bra tag i förväg, för att kunna planera in skörden. En flexibel maskinkedja kan vara mycket värt.

Prognos pekar ut riktningen

Samlad erfarenhet om hur sorterna och jordarna uppför sig ihop med koll på årets väder är det viktigaste för att bestämma optimal skördetidpunkt. Men det finns också mer eller mindre avancerade prognosmetoder, i bruk eller under utveckling.

I Sverige provtas majsfälts årligen med lokala initiativ och resultaten används

för att bedöma rätt datum för majsskörd. Hushållningssällskapet i Kalmar har sedan 2007 systematiskt mätt ts-halt inför skörd på fält som valts ut för att täcka in tidiga och sena sorter, tidig och sen sådd samt torra respektive fuktiga jordar. I figur 1 kan man utläsa att tidpunkten för 32 procent ts-halt, som får ses som ett riktvärde för optimal skördetidpunkt, i snitt för respektive år varierat med en och en halv vecka, mellan 26 september och 6 oktober. Spridningen mellan fält är däremot betydligt större.

Eget prov guld värt

Det är därför mycket viktigt att bedöma ts-halten i den egna majsen. Och det finns några olika tillvägagångssätt.

Snabbaste metoden är att ta några kolvar, bryta itu och kolla kärnorna mitt på kolven. Gå en bit in i fältet, det är oftast torrare i utkanten. Skördedags är det när man precis kan repa kärnan med nageln eller när det nästan inte går att klämma ut någon vätska ur kärnan – ”klemmemetoden” som danskarna säger. HIR Kalmar har tagit fram en metod där man delar kärnan på längden och ser hur blöt den är. När den blöta delen vid kärnfästet är min-

dre än en femtedel av snittytan är också ts-halten över 30 procent. I Danmark beskrivs det som att kärnans yttersta tredjedel ska vara hård och glaslik, mellersta gul och degaktig och innersta delen vit och mjölkig eller grymig.

Säkraste metoden är att ta hjälp av kompostkvarnen. Då tar du istället hela plantan, utom stubben, på några ställen i fältet, plantorna mals ner, vägs, torkas i ugn eller mikro och vägs igen. Ett labb kan ofta göra analysen åt dig, men tänk på att plantorna inte får ligga och torka.

Roligaste metoden är späckad med termer som ost och mjölk, se tabell 1. Skämt åsido täcker den in variationen man har vid olika stadier av plantutveckling och grad av stay-green. En planta i gynnat odlingsområde har 1-2 fina kolvar och sorten är oftast stay-green. Då ska kärnan vara hård och torr. Med en nedvissnad planta med bra kolv kan kärnan vara lite blötare. Men på en dåligt utvecklad planta krävs både torr kärna och planta för att komma upp i bra ts-halt.

Krängligaste metoden är nog den där man plockar 20 kolvar, väger dem med och utan kolvblad och använder kolvblad-

Mellan mjukost och cheddar

Förväntad kolvandel i ensilaget		Låg (svagt utv. kolv)			Medel (en fullt utv. kolv)			Hög (1-2 utv. kolvar)		
		grön, 18%	gulaktig, 21%	halmlik, 24%	grön, 18%	gulaktig, 21%	halmlik, 24%	grön, 18%	gulaktig, 21%	halmlik, 24%
Ts	Kärnstruktur	Förväntad total TS i plantan								
30	Vattnig mjölk	21,4	23,9	26,1	22,5	24,7	26,7	23,7	25,6	27,3
35	Krämig mjölk	22,3	25	27,5	23,8	26,3	28,5	25,4	27,6	29,6
40	Stärkelsebildning	23,1	25,9	28,6	24,8	27,5	30	26,9	29,4	31,6
45	Mjukostlik	23,7	26,7	29,5	25,7	28,6	31,3	28,1	30,9	33,3
50	Cheddarostlik	24,2	27,3	30,3	26,5	29,6	32,4	29,2	32,2	34,9
55	Hård	24,6	27,9	31	27,1	30,4	33,4	30,2	33,4	36,3

Tabell 1. Roligaste metoden för att bedöma lämplig skördetidpunkt klassar majs kärnan i "mjölktermer" men väger också in plantan som helhet.

Snabb metod. När den blöta delen vid kärnfästet är mindre än en femtedel av snittytan är ts-halten över 30 procent. Bilden visar en kärna som är uppemot 35 % ts och man kan även se den mörka fläcken vid kärnfästet som visar att stärkelseinlagringen är klar.

förhållandet för att skatta ts-halten. När kolven utgör 75 % av vikten ska ts-halten i ensilaget vara 30 % och i kolven 42 %. Förutom tidskrävande är den inte helt tillförlitlig.

Finlira vid skörd

Ts-halten ökar med 0,3 procent om dagen enligt danska försök. Detsamma har gällt i snitt i prognos-provtagningarna i Kalmartrakten. När majsens väl skördas kan en höjd stubbhöjd höja ts-halten med 1 procent per decimeter och en regnvåt planta kan ha 4 procent lägre ts-halt än en torr.

Det är inte lika uppenbart som hos vullen men även majsens avkastning ökar under avmognaden. Men det viktigaste

är att stärkelsehalten ökar, samtidigt som både den och majsplantan som helhet blir mindre smältbar.

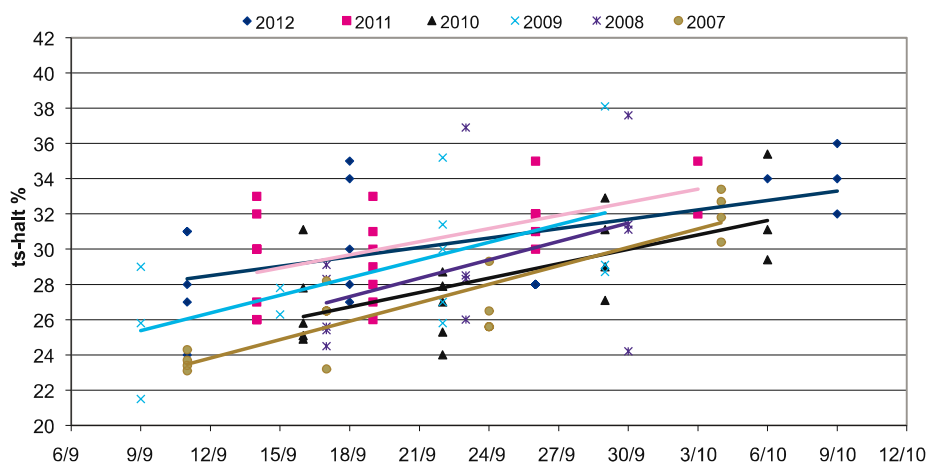
Avkastning vs fodervärde

Värdeökningen i form av så kallade foderenheter när majsens ökar från 28 till 32 procent i ts-halt är omkring 10 procent enligt dansk rådgivning. Äldre försök visar å andra sidan att bästa energivärdet hade majsens vid ts-halten 25-28 procent. Skördetidpunkten är en knepig kompromiss. Skördar man majsens för tidigt eller för sent kan förlusten beräknas till 650 kronor per hektar. Det gäller när avstegen är två procent i ts och 20 gram stärkelse utanför de optimala värdena vid en avkastning på 13 ton per hektar. Prissättningsmodellen är framtagen av HIR Kalmar och Växa.

Skarpt läge vid frost

När frosten kommer blir läget skarpt. Stärkelsehalten fortsätter öka, men den blir mindre smältbar och totala ts-avkastningen minskar också. Försök i Mellansverige visade hur ts-avkastningen i snitt minskade med 9 procent 2-4 veckor efter frost. Samtidigt växer mer och mer mögel och jäst på det färdiga ensilaget för varje vecka man väntar med skörd efter frost. Kommer frosten så är det bäst att skörda. Låt plantan tina upp och torka några dagar och skörda därefter. ■

TEXT: LINDA AF GEIJERSSTAM,
HUSHÅLLNINGSSÄLLSKAPET KALMAR
linda.af.geijersstam@hushallningssallskapet.se

Figur 1. Årsmånen gör att optimalt skördedatum (32 % ts) i medeltal har varierat med en och halv vecka i provtagningar från HIR Kalmar 2007-2012. Variationen mellan fält är betydligt större.

Skörda inte för sent

– Vänta absolut inte till frosten kommit, säger Birgitta Gunnarsson, utfodringsrådgivare på Hushållningssällskapet i Kristianstad.

Det är inte bra för den hygieniska kvaliteten. Tumregler för rätt majs-kvalitet är 30-35 procent ts. Då är man ofta uppe i önskvärd stärkelsehalt på 300-330 gram per kilo ts och undviker också pressvatten. Det är också viktigt att iNDF-värdet inte är för högt för då är majsens mindre smältbar och det blir sämre foderintag och mjölkavkastning.

– Rätt kvalitet beror på vilket vallfoder du har att kombinera med, sent skördad vall kräver tidigare skördad majs, menar Birgitta.

Mängden majs i foderstaten påverkar också liksom inläggningsystemet. Mer majs ställer högre krav på smältbarhet. Slangläggning kräver lite högre ts än plansilo eller limpa för att det inte ska bli pressvatten eftersom majsens bearbetas mer vid inläggningen.

Arvensis ges ut av de oberoende organisationerna HIR Malmöhus, Hushållningssällskapet Skaraborg, Östergötland, Kalmar-Kronoberg-Blekinge, Kristianstad och Växa Sverige.

Arvensis förmedlar granskad och komprimerad kunskap även med internationell utblick. Målgruppen är professionella lantbrukare inom växtodlingsområdet. Våra skribenter är i huvudsak HIR-rådgivare som befinner sig mitt i lantbrukarnas vardag och verklighet.

Redaktion

Borgeby Slottsväg 11,
237 91 Bjarred
Tel 046-71 36 00
arvensis@hushallningssallskapet.se
www.arvensis.se
e-postadress till redaktion och
annonser är förnamn.efternamn@
hushallningssallskapet.se

Gunnel Hansson Redaktör
Tel 046-71 36 13

Linda af Geijersstam
Tel 0706-15 67 70

Henrik Nätterlund
Tel 046-71 36 27

Emma Hjelm
Tel 046-71 36 69

Artiklarna skrivs i samarbete mellan författaren och redaktionen. Har du synpunkter eller förslag på artiklar hör av dig till redaktionen.

Ansvarig utgivare

Erik Stjernedahl
Tel 046-71 36 10

Annonser

Thomas Linné
Tel 0708-81 66 11

Prenumerera på Arvensis

7 nummer per år för
795 kr/år + moms
Anmäl dig på www.arvensis.se
eller 046-71 36 00

Grafisk form

abSe media AB, Västerås

Tryck

Kepa Tryck AB, Kävlinge

Utgivningsplan 2013

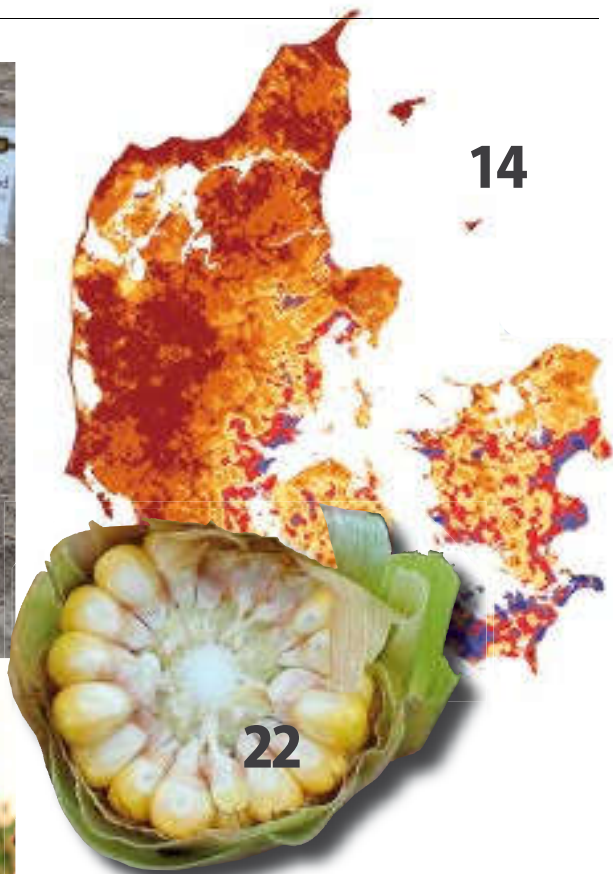
	Mtrldag	Utgivndag
Nr 5	4 sept	23 sept
Nr 6	16 okt	4 nov
Nr 7	27 nov	16 dec

6

20

14

22

Innehåll:

Prissäkring skydd mot låga spotpriser

Prissäkra vid högt pris även vid prisnedgång

4

Val av spetsar

Smal spets en fördel på styv lera

6

Dyr jord hot vid generationsskifte

Bara halva marknadspriset förräntas

8

Nöjd bakterie ger frodig lusern

Ymp, sort och jord avgör etableringen

10

Dexter beskriver markens bördighet

Kvot över 10 innebär strukturproblem

14

Tidigt ekokorn vid högt ogrästryck

Lägre skörd blir högre med mycket ogräs

16

Tistel – svår att bemästra

Sätt in stöten både höst och vår

20

Majsskörd – årets viktigaste beslut

Använd bästa skördeprognosen

22

Stor potential – lång investeringstid

Markköp i Slovakien en möjlighet

26

Ofrivillig odling av viltfoder

Normal växtodling en utopi där viltet härskar

28